

intézmények szakosztályában. S nagyon kívánatos volna, ha e célra valamelyik kiváló jogászunkat, kik közül többen foglalkoznak a gyermek-criminalistika kérdéseivel, sikerülne referensül megnyerni. Egy jogász-referens előadása, kiegészítve egy pædagogus correferens előadásával vagy legalább is pædagogusok felszólalásaival, mindenesetre a kongresszus tárgyalásainak egyik leggyümölcsözőbb részévé tehetné a gyermekvédelem kérdésének fejtegetését.

WALDAPFEL JÁNOS.

VEGYES.

— Az Eötvös-alap pályázati hirdetése. A Magyarországi tanítók «Eötvös-alap»-jának országos bizottsága f. évi április hó 2-án tartott ülésében elhatározta, hogy a jelen évben — tekintettel a II. orsz. és egyetemes tanügyi kongresszusra, mely július első napjain ül össze Budapesten — eltérőleg az alapszabályoktól, az ösztöndíjakat és segélyeket kiosztó nagy bizottsági ülést nem augusztus 20-án, hanem a kongresszus idejének tartama alatt fogja megtartani. Miért is szükségessé válik a f. é. február 2-án ösztöndíjakra és segélyekre kihirdetett pályázatnak, mely valamennyi tanügyi lapban már meg is jelent, oly irányban való módosítása, hogy az ösztöndíjakra és segélyekre vonatkozó kérvények nem július 10-ig, hanem június hó 20-ig küldendők be Lakits Vendel egyesületi titkárhoz (Érsek-u. 4.). Felhivatnak tehát mindazon kartársak, kik a jelen évben az «Eötvös-alap» által kiosztandó ösztöndíjak és segélyekért, valamint az egyetemi tanulók részére kieszközölnödő szabad asztalok élvezéseért folyamodni óhajtanak, hogy ebbeli kérvényeiket f. évi június 20-ig annál is inkább benyujtsák, mert a későbbben érkező kérvényeket a bizottság majd nem veheti figyelembe. Kelt Budapesten, 1896. április hó 10-én. *Péterfy Sándor*, elnök, *Lakits Vendel*, titkár.

A MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1896. évi április 25-én.

A Magyar T. Akadémia heti üléstermében dr. Heinrich Gusztáv elnöke alatt tartott rendes felolvasó ülésen először dr. *Acsay Antal* értekezett «*Aeneas Sylvius pædagógiájáról*». A tudós humanista, V. László magyar király számára az 1450. évben egy pædagogiai értekezést írt. A Magyarország közelében lakó püspök örömmel látja, hogy a humanismus ügyének Hunyadi János, Zrednai Vitéz János, Csezmi-

czei János és mások lelkes pártfogói, és őszinte jóakarattal, érdeklődéssel kezd viseltetni a lovagias magyar nemzet iránt, melynek a császári udvarban igaz pártfogója. A mívelt Magyarország tíz éves királya számára készült a XV. század kellő közepén, abban az időben, a mikor az olasz humanisták a németeket barbároknak nevezik, — Aeneas Sylvius ezen munkája, mely nevelés- és tanítástant foglal magában. — A nevelés lehetőségéről és szükségességéről beszél először; azután a testi nevelést fejtegeti érdekesen, majd az értelmi és erkölcsi nevelést tárgyalja. Fejtegetéseibe ismételve beleszövi a vallás-erkölcsi nevelés elsőségét. Azután a középkor iskoláiban divatos tantárgyak tanítására ad didaktikai, methodikai útbaigazításokat, mi közben mindig meggyőzni akarja a kis Lászlót, hogy a tudományos képzettség, az igazi tanultság egy királynak legszebb jellemvonásai közé tartozik. Az értékes munka megérdemelné, hogy a millennium évében megjelenjen. A külföld elfogult kicsinylésével szemben büszke öntudattal hivatkozhatunk erre a munkára, mely mutatja, hogy a tudomány szeretete, a műveltség megszerzése terén Európa művelt országaival versenyezhetett hazánk a XV. század közepén.

E felolvasást követte dr. *Heinrich Gusztáv* előadása: «Tételek az érettségi vizsgálatokról» cím alatt. Az elnöki székét Hegedűs István foglalta el. Az előadó előre bocsátja, hogy az érettségi vizsgálat ügyében pár héttel ezelőtt tartott miniszteri értekezletnek, melyen kiküldetése miatt nem vehetett részt, eredménytelensége, továbbá az a cél, hogy a Pædagogiai Társaság is alkalmat nyerjen foglalkozni e kérdés megvitatásával, bírta őt arra, hogy felszólaljon s javaslatait tételekbe foglalva előterjeszsze. Nézete szerint a törvényen nem lehet változtatni, mert ha ezt a lehetőséget is combinatióba lehetne vonni, akkor radicalisabb változtatásokról is lehetne szó. Megmarad tehát a fennálló törvény kijelölte keretben, s csak azokra a pontokra reflectál, melyek az 1883 : és 1893 : XXX. törvénycikkek alapján is módosíthatók. Ezután felolvasta a 8 tételt, melyet a jelen füzet más helyén talál az olvasó. Ezek nézete szerint azok a pontok, melyek a két idevonatkozó törvénycikk alapján figyelembe jöhetnek. Hosszabb megokolástól ezuttal tartózkodik, de a megvitatásra fölkéri az ülés tagjait, főleg az eltérő véleményűeket; egyébként e tételek a Magyar Pædagiában is megjelennek s a hozzászólásnak e folyóiratban is lesz tere. Az ülés az egyes pontokat azzal a fentartással vette tárgyalás alá, hogy mint Pædagogiai Társaság nem kíván az egyes pontokra nézve állást foglalni és határozatokat hozni; a tételeket az előadó egyéni előterjesztésének tekinti s mint olyat bocsátja eszmecsere alá. Az egyes pontoknál hosszabb nézetváltás indult meg, melyben résztvettek az előadón kívül Kármán Mór,

Szigetvári Iván, Ferenczy József, Molnár István, Radó Vilmos, Bokor József, Wagner Alajos, Négyesy László. Az első pont, mely nagyobb vitára adott alkalmat, a magyar dolgozat kérdése volt, melyre nézve t. i. az előadó a tételek választásának megszorítását és csak az irodalmi és eszthetikai műveltség puhatólására korlátozását javasolta.

Kármán szerint Heinrich javaslatának a célja emelni az irodalmi tanítás értékét, s azért akar kizárni a magyar dolgozathoz egyéb tárgyakat. Ezzel szemben azonban figyelembe veendő, hogy az esetben, hogy ha csak a magyar nyelvben írnak a tanulók, nem érhető el a cél, hogy az általános műveltség mértékéül tekintett értekezés-írásra képesek legyenek az ifjak; ezért követelik az Utasítások, hogy minden tanár írasson dolgozatokat s a középiskola tanulója tanuljon meg minden tárgyról silszerűen írni. — *Ferenczy* szerint az érettségi vizsgálatnak nem lehet más célja, mint az ifjú egész szellemi habitusát puhatólni. A választás kedvez e célnak. Tapasztalata szerint eddig is az irodalmi tételt választotta legtöbb ifjú. Alkalmat kell neki adni, hogy fejtsse ki egész egyéniségét s adja jelét irodalmi készségének. A tétel-választást fentartandónak véli. — *Wagner* az előadó nézetét pártolja. A latin tanár, a matematika tanára is fejlesztheti s egyszersmind bírálhatja a stílust a maga tárgyában. A magyar dolgozattal azt mutassa ki a tanuló, hogy a magyarból is kellő irodalmi műveltsége van. Mit ér, ha a diák a matematikai tárgyú magyar dolgozatot kitűnő stílussal dolgozza ki, de rosszul? Adjon erre a bizottság jelest a magyarból és buktassa el a jelöltet a matematikából?

A latin dolgozat kérdésénél *Molnár* István úgy véli, hogy a javasolt intézkedés rendkívüli leszállítása lenne a középiskola niveaujának. A legszélesebb körű tárgynak 50 százaléka veszendőbe megy. Más dolog, valamely nyelven fogalmazni és más csak érteni. Érteni igen könnyű s a csak latinból fordítás aránytalan könnyítés. A latinra fordítás elejtésével az egyetlen kötelező dolgot is elengedjük, hogy a nyelvvel foglalkozzék a tanuló. — *Heinrich* megjegyzi, hogy ne áltassuk magunkat, mert valóban kétségtelen, hogy a latin nyelv azt a helyet nem fogja többé elfoglalni, melyet ma elfoglal. Nem fog belétni egy esztendő, hogy az I. osztályban nem lesz többé latin nyelv. (Ellenmondások. Bokor József közbe kiált: «Bravo!») A tanulni valók szaporodása magával hozza a könnyítés szükségét. Honnan lehet elvenni? Természetesen a latinból. Ez a tárgy van legközelebből kitéve az összevonásnak. Ő nem örül ennek, de ez egy kényszerűség, jóformán törvény, a mely ellen nem lehet tenni, mert keresztül megy rajtunk az emberiség fejlődése. — *Bokor* József gratulál a latin tanítás eltörléséhez. A philologia és a latin megszűnt a közműveltség tengelye lenni, helyét az örök törvények tanulmánya, a természettudomány foglalja el. — *Kármán* röviden

megjegyzi, hogy bárminő helyet foglal el majd a természettudomány a közműveltségben, írni akkor is meg kell tanulni, s a latin irodalmi tanítást mindenütt azért követelték meg, mert legalkalmasabbnak tartják a stílus művészetének fejlesztésére. — Nem osztozik abban a nézetben, hogy a tisztán latinból fordítás aránytalan könnyítés lesz. Mindenesetre kiváló fordítást fogunk kívánni s azt megtanúlni nehezebb, mint gyengén fordítani latinra. Ellensúlyozza e látszatos könnyítést a magyarázat is, melyet a tanulóknak szintén készítenie kell, s mely a realiákon kívül a nyelvet (pl. syntaxist) és az irodalmat is felöleli, egy megállapított kérdés-sorban. A latin tanítás kap ezzel más irányt. — *Hegedüs* nyilatkozatot tesz, hogy mint elnök, sajnálatára nem szólhat e kérdéshez.

A német tétel kérdésénél *Heinrich* utal arra, minő igazságtalan, egyenlő értékűnek tekinteni a szabad dolgozatot és a fordítást. A hol az I. osztálytól kezdve tanulják a németet, csak szabad dolgozat legyen. *Radó* szerint az alternatíva bizonynyal nem egy iskola keretében értendő, hanem vidékenkint, mert tiszta magyar vidéken lehetetlen a tanulóknak 8 év alatt németül megtanúlni, csak érteni az auctorokat. — *Heinrich* közbeveti, hogy ha azt sem lehet megtanulni, csukjuk be az iskolát. Egy összetákolt kis szöveget németre fordítani, nem lehet érettségi feladat. — *Kármán* annyit kíván megjegyezni, hogy ez esetben mi lennénk tényleg az első nemzet a világon, mely fiaitól idegen nyelvű érettségi dolgozatot kíván. — *Heinrich* kételkedik ez állítás alaposágában és ragaszkodik véleményéhez.

A magyar dolgozattól kapott elégtelen jegy következményének kérdésénél *Négyesy* megjegyzi, hogy a javasolt könnyítés méltányos azzal a szigorítással szemben, a mit a tétel-választás elejtése jelent.

A nyilvánosság kérdésénél megjegyzi *Heinrich*, hogy a VII. osztály megjelenését azért tartja megengedhetőnek, hogy köztudomás szerint a vizsgálatokon többet lehet tanulni, mint némely előadásokon; a fiúknak fogalmuk sincs arról, hogyan foly le az érettségi vizsgálat s a legnagyobb bizonytalanság hatása alatt mennek oda. Miért ne lássa a fiú, hogy ott nem gyötrik őket? *Kármán* kifejezi azt a meggyőződését, hogy a jelöltek nem a vizsgálaton tanulnak. Ott nem tanulnak olyat, a mit nem tanulhatnának meg az iskolában és a könyvekből is. Olyanok járnak tanulni a vizsgákra, a kik nem járnak előadásokra. S nem a tárgyat mennek tanulni, hanem a tanárt kitanulni. Fel is jegyzik a feleleteket is. Továbbá a VII. osztály másképp is megtudja, a VIII. osztálybeliektől, hogy a vizsgán nem gyötrik őket. A hol jól tartják az érettségit, ott tudják a fiúk, hogy nem kell kfnzástól tartaniok. — *Heinrich* ragaszkodik javaslatához, mely ellen senki más nem tett kifogást.

A felolvasó ülést a rendes tagok zárt ülése követte, melyen folyó ügyeket intéztek el. Külső tagokul felvették Wehle Lucia felső-népiszkolai tanítónőt (Szolnok) és Fleischhacker Károly polg. isk. igazgatót (Ipolyság).

BEKÜLDÖTT MŰVEK.

Verne Gyula Összes Munkáinak új, olcsóbb képes díszkiadásából megjelent a 34—38. füzet, melyekben az «Öt hét léghajón» című regény jut befejezéséhez. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára füzetenkint 30 kr.

A magyar nemzet története. Athenæum. 66—68. füzet. (Hunyadi János kora). Ára füzetenkint 30 kr.

Dr. Szabó Mihály, Kolozs megye kir. s. tanfelügyelőjének *Tanítók jogai és kötelességei* című munkája második tetemesen bővített és átdolgozott kiadásban jelenik meg. Ára előfizetéssel 2 frt, utánvétellel 2 frt 20 kr. és 20 kr. porto. Bolti ára magasabb lesz. — E munkának mintegy kiegészítő része a szerzőnek mostanában megjelent *Népoktatásügyi községi közigazgatás* című munkája; ára is ugyanaz, s kapható a szerzőnél Kolozs várt.

Mendemondák. A világtörténet furcsaságai. Gyűjtötte és magyarázza Tóth Béla. Négy képpel. Budapest, Athenæum. 354 l. Ára 3 frt. (A szájról szájra járó historiai pletykákat teszi szóvá és világítja meg a ritka szorgalommal és élvezetesen írt könyv.)

Tizenhat év a m.-szigeti ipáros tanoncz-iskola életéből. 1879—1895. Összeállították: Bodrogi Gyula és Pataki Ferencz. 8 r. 90 l.

Magyar nyelvtan mondattani alapon. Írta Deme Károly. A közép- és polgári iskolák I. és II. osztálya számára. Harmadik, lényegében változatlan kiadás. Budapest, 1896. Lampel R. (Wodianer I. és Fiai). 112 lap. Ára 60 kr. (A III. osztály számára írt «Rendszeres magyar nyelvtan és a hangsúlyos verselés» második javított kiadása 1893-ban, a IV. osztály számára írt «Írálytan és az időmértékes verselés» pedig 1894-ben jelent meg ugyanott.)

A magyarországi tanító-egyesületek története. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium támogatása mellett kiadta: a magyarországi tanítók országos bizottsága. Írta Peres Sándor. Ára 1 frt. Budapest 1896. «Minerva». 8 r. 340 és IV. l. A nagy buzgalommal összeállított testes kötet behatóan foglalkozik az egyesületek keletkezésével, szervezetével, működésével és statisztikájával, sok pontban érdekes világot vet a magyar tanügy fejlődésére és a tanítóság socialis helyzetére és tevékenységére is. Sajnos, a 291 tanító-egyesület közül egynehánytól nem lehetett beszerezni az adatokat. Érdekes az az összeállítás, mely a tanítóegyesületek anyagi erejét tünteti fel; e szerint az egyesületek kezében 907 ezer forint érték van.